

Strijd om Van Besouw fabriek duurt voort

Gebouwen dienen een functioneel doel. We bouwen huizen om in te wonen, kantoren en fabrieken om in te werken en ga zo maar door. Sommige bouwsels staan er al zo lang dat ze deel zijn gaan uitmaken van de maatschappij. Het zijn niet langer 'zomaar' gebouwen, maar panden met toegevoegde emotionele waarde. De Van Besouw fabriek is zo'n gebouw. Virginie Mes zet zich in voor plaatsing van het pand op de monumentenlijst.

Tilburg is een textielstad bij uitstek, maar ook de invloed van Goirle in het textieltijdperk mag niet worden uitgevlakt. Textielfabrieken Van Puijenbroek en Van Besouw staan in ieders geheugen gegrift. Vooral deze laatste kent een hoge sociaal economische waarde. Jan Mes junior zwaaide als laatste de scepter over de textielfabriek Van Besouw. Dochter Virginie Mes is zich dus als geen ander bewust van de cultuurhistorische waarde van het oude fabrieksgedeelte. Sinds december 2003 maakt zij zich hard voor de bescherming van de Van Besouw fabriek. Virginie: "Mijn vader is in februari 2003 overleden. Op dat moment werd ik me eigenlijk pas echt bewust van de waarde van het verleden. Vandaar dat ik besloot me in te zetten voor behoud van de Van Besouw fabriek. De fabriek die zoveel had betekend voor mijn vader." Een plaats op de monumentenlijst zou bescherming garanderen. Het verkrijgen van

Virginie Mes

vader Gerard met de paplepel ingegoten. Gerard droeg na zijn vertrek in 1896 het stokje over aan zijn twee zonen. Piet ziet in 1917 niet langer heil in het directeurschap. Uiteindelijk blijft Jan alleen over. Virginie: "Mijn overgrootvader Jan van Besouw heeft veel betekend voor de arbeiders in die tijd. Het is dan ook niet voor niets dat het cultureel centrum in Goirle naar hem is vernoemd. Daarnaast heeft de Stichting Begraafplaatsen Goirle zijn graf overgenomen van de kinderen uit het tweede huwelijk van Jan. Mogelijk komt het graf in aanmerking voor plaatsing op de monumentenlijst als klein monument. Hij zette zich op verschillende manieren in voor de emancipatie van de arbeider. Zo richtte hij de corporatie Rerum Novarum op. In de corporatieruimten werden uiteenlopende activiteiten

katoenen tapijt waarmee zij bekend werd, en zwaardoek. Dit werd onder andere gebruikt voor autokappen en dekzeilen, maar ook voor luchthallen. Het zwaardoek werd voorzien van een kunststof coating. Het was dus eigenlijk logisch dat sinds 1970 Van Besouw ook kunststof ging produceren. Na het faillissement in 1995 werd gelukkig een doorstart gemaakt. Het bedrijf werd verdeeld over twee nieuwe eigenaren. Vandaar dat Van Besouw sindsdien twee aparte bedrijven kent, namelijk: Van Besouw Tapijt en Van Besouw Kunststoffen. Dit is nu nog steeds zo. De pijler tapijt is te vinden in het nieuwere gedeelte van het pand. De kunststofproductie vindt plaats in het oude gedeelte. Het is dit stuk van het complex dat ik wil beschermen."

Monumentenlijst

Het gedeelte dat Virginie op de monumentenlijst wil laten plaatsen bestaat uit de kantoorgevel, de fabrieksschoorsteen en het ketelhuis met ketel. "De kantoorgevel zoals we die nu kennen is van begin jaren '50 uit de vorige

tijdens de eerste procedure tot bescherming. Succesvol was deze eerste poging niet. "De huidige eigenaar van het complex tekende bezwaar aan. Volgens hem was ik geen belanghebbende. In dit geval had hij gelijk. Gelukkig leek de gemeente het met me eens te zijn. Daarom besloot het college van Burgemeester en Wethouders zelf als belanghebbende op te treden. Zodoende kwam er een tweede procedure. Ook hierop tekende de eigenaar bezwaar aan.

Hij wilde niet dat de fabriek een plaats zou krijgen op de monumentenlijst. Uiteindelijk werd besloten de procedure voor een laatste maal te doorlopen. Bij deze derde keer ging het mis. Alhoewel het college van Burgemeester en Wethouders vasthielden aan hun beslissing tot bescherming werd de eigenaar door een procedurefout opnieuw in de gelegenheid gesteld bezwaar aan te tekenen. Dit deed hij dan ook. Ditmaal bij de rechtbank." In het geval van Virginie was de derde keer geen scheepsrecht. De Van Besouw fabriek stond na drie pogingen nog steeds niet op de monumentenlijst.

Aanvraag sloop

Op 3 mei 2007 neemt het verhaal plotseling een geheel nieuwe wending. De huidige eigenaar dient namelijk een aanvraag tot slopen in. Een sloop betekent een grof einde aan alle moeite en historie. Een nieuwe foutloze procedure zou meer duidelijk moeten geven. "Dit was een emotioneel moment. Door een procedurefout was eerder een plaats op de monumentenlijst door onze vingers geglipt. Het is nog maar de vraag of we een vierde procedure kunnen starten in verband met de sloopaanvraag.

Het spiksplinternieuwe kantoor met de markante gevel, ontworpen door architect C.G. Geenen. Foto uit het Van Besouw bedrijfsarchief, Regionaal Archief Tilburg

een plaats op deze lijst leek echter gemakkelijker gezegd dan gedaan. Vandaag de dag is de strijd nog steeds niet gestreden.

De grondleggers

Jan Baptist van Besouw is de grondlegger van de firma Van Besouw. Hij was handelaar in linnen en de welbekende kaatsballen. Na hem zouden nog vier generaties de regie voeren over het bedrijf. De opvolger van Jan, zoon Gerard van Besouw, bouwde in 1868 achter in de tuin van zijn ouderlijk huis aan de Molenstraat een nieuw magazijn. Tot 1876 bleef hij werken met thuiswevers.

Toen begon hij met zijn zwagers Van de Lisdonk een machinale weverij. In 1884 gingen zij uiteen. Gerard kocht grond op de locatie waar we Van Besouw nu nog steeds vinden, namelijk aan de Kerkstraat. In 1885 werd de splinternieuwe machinale weverij aan de Kerkstraat in gebruik genomen. Helaas raasde tien jaar later een fikse brand in de weverij waardoor deze gedeeltelijk opnieuw moest worden opgebouwd. De heropbouw betekende ook meteen een uitbreiding. De fabriek werd voorzien van alle gemakken van die tijd. Zo werd bijvoorbeeld elektrisch licht aangelegd.

Jan van Besouw
Het ondernemerschap werd zonen Jan en Piet van Besouw door hun

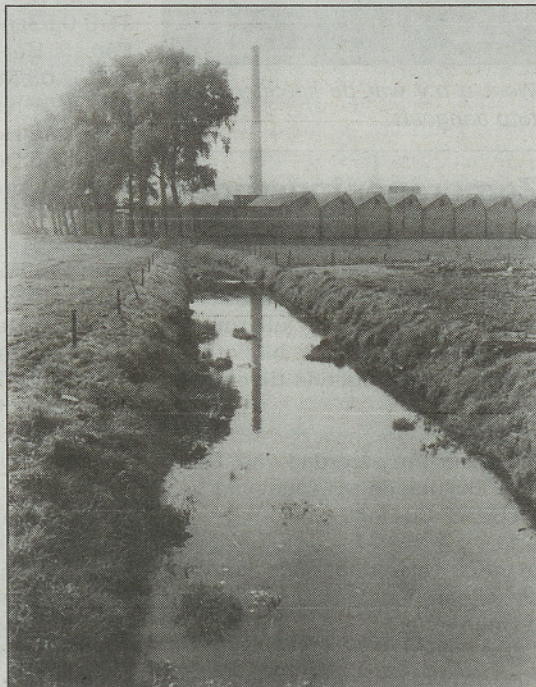
georganiseerd als zang- en toneelavonden. Op deze manier hoopte hij de arbeiders weg te houden uit de kroeg. Dit was immers beter voor hun eigen gezondheid en dus indirect ook voor de productie." Jan had geen zonen. Daarom vroeg hij zijn schoonzoon Jan Mes hem bij te staan toen zijn broer Piet zijn taken als directeur neerlegde. Jan Mes werd bedrijfsleider in de textielfabriek van zijn schoonvader waarop hij in 1920 toetrad tot de directie. "Jan Mes senior was dus mijn opa. Na hem hebben mijn vader en zijn drie broers de taken van mijn opa overgenomen. Mijn vader, Jan Mes junior, was de laatste in de familielijn die actief was binnen Van Besouw. In 1982 besloot ook hij zijn taken neer te leggen."

Doorstart

De Van Besouw fabriek was niet langer in handen van de familie Van Besouw/Mes toen deze in 1995 failliet ging. "Van Besouw produceerde tapijt, onder andere het

Beesdijk. De oorspronkelijke kantoren zijn enkele tientallen jaren ouder. In 1952 werden ze rigoreus verbouwd door de bekende architect Geenen. In 1953 is de tweede helft van de kantoren onder handen genomen. Ook de fabrieksschoorsteen is uit dezelfde tijd, namelijk van 1954. Het ketelhuis staat er nu 78 jaar en is dus het oudste te beschermen deel." Virginie beseft zich dat de architectuur van de fabriek ondergeschikt is aan de cultuurhistorische waarde. "De gemeentelijke monumentencommissie is van mening dat deze delen van de fabriek een plaats op de lijst verdienen omdat deze juist van grote sociaaleconomische waarde zijn voor Goirle. Dit is mede te danken aan mijn overgrootvader Jan van Besouw en zijn oprechte belangstelling voor de arbeider."

Het advies van de monumentencommissie werd uitgebracht

Zicht op de fabriek en schoorsteen vanaf de Beeksedijk met op de voorgrond rivier de Leij. Foto uit het Van Besouw bedrijfsarchief, Regionaal Archief Tilburg

Wanneer de sloopprocedure mogelijk is, komt de fabriek in aanmerking voor voorbescherming. In dat geval mag het niet worden gesloopt."

De aanvraag tot sloop is niet het enige staartje dat dit verhaal krijgt. Naast de bestaande betrokken partijen, namelijk Virginie, de eigenaar van het pand en de gemeente blijkt er nu ook een vierde partij betrokken te zijn. "Nu schijnt de grond waarop het complex staat, verkocht te worden aan een projectontwikkelaar. Ook deze heeft natuurlijk belang bij slopen." Het lot van de Van Besouw fabriek ligt dus in handen van de gemeente.

Doorzettingsvermogen

Ondanks alle tegenslagen legt Virginie de strijdbijl niet neer. Integendeel. Zij went zich tot verschillende stichtingen die haar en de gemeente van dienst kunnen zijn. "Ik sta eigenlijk machteloos. Ik ben tenslotte juridisch gezien geen belanghebbende. Het enige wat ik kan doen is de gemeente voorzien van goede adviezen. Daarom heb ik nu onder andere de hulp van de Federatie Noordbrabants Monumentenoverleg ingeroepen.

Zij kunnen de gemeente bijvoorbeeld op juridisch gebied adviseren. Hopelijk komen we onder een sloop uit en krijgen we na al die moeite toch nog een plaats op de monumentenlijst. Wanneer het gebouw in het ergste geval toch wordt gesloopt, dan wil ik dat in ieder geval de twee reliëfs bewaard blijven.

Deze zijn te vinden in het gebouw en zijn een eerbetoon aan Gerard en Jan van Besouw. Maar ik geef me natuurlijk na al die moeite niet zomaar gewonnen. Ik blijf strijden voor bescherming van de Van Besouw fabriek."

Sloop of behoud? Voorlopig duurt de strijd voort.